

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2020. gada 12. martā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2013/48/ES – 3. panta 2. punkts – Tiesības uz advokāta palīdzību – Apstākļi, kādos nodrošināmas tiesības uz advokāta palīdzību – Neierašanās tiesā – Atkāpes no tiesībām uz advokāta palīdzību – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā

Lietā C-659/18

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Juzgado de Instrucción n. 4 de Badalona* (Badalonas Izmeklēšanas tiesa Nr. 4, Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 19. oktobrī un kas Tiesā reģistrēts 2018. gada 22. oktobrī, kriminālprocesā pret

VW,

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], tiesneši P. Dž. Švirebs [*P. G. Xuereb*] un T. fon Danvics [*T. von Danwitz*] (referents),

ģenerāladvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Spānijas valdības vārdā – *M. J. Ruiz Sánchez* un *M. J. García-Valdecasas Dorrego*, pārstāves,
- Eiropas Komisijas vārdā – *S. Pardo Quintillán* un *R. Troosters*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2019. gada 7. novembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo

* Tiesvedības valoda – spāņu.

personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.), 3. panta 2. punktu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. pantu.

- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas uzsākts pret VW par braukšanu bez vadītāja apliecības un oficiāla dokumenta viltošanu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2013/48 4., 6., 19. un 30.–32. apsvērumā ir teikts:

“(4) Priekšnoteikums krimināllietās pieņemtu lēmumu savstarpējas atzīšanas principa īstenošanai ir dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām. Savstarpējas atzīšanas apmērs ir ļoti atkarīgs no vairākiem parametriem, kas ietver mehānismus aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesību aizsardzībai un kopējus minimālos standartus, kas vajadzīgi, lai atvieglotu savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu.

[..]

(6) Savstarpēja nolēmumu atzīšana krimināllietās var efektīvi darboties tikai tad, ja pastāv uzticēšanās un ne tikai tiesu iestādes, bet visas kriminālprocesā iesaistītās personas uzskata citas dalībvalsts tiesu iestāžu nolēmumus par līdzvērtīgiem tiem, kurus izdevušas pašu iestādes, kas nozīmē ne tikai uzticēšanos citu dalībvalstu noteikumu adekvātumam, bet arī uzticēšanos tam, ka šie noteikumi tiek pareizi piemēroti. Lai stiprinātu savstarpēju uzticēšanos, ir vajadzīgi sīki izstrādāti noteikumi par to procesuālo tiesību un garantiju aizsardzību, kas izriet no hartas, [1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas] un [1966. gada 16. decembrī pieņemtā Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, kas stājās spēkā 1976. gada 23. martā]. Tam arī vajadzīgs, izmantojot šo direktīvu un citus pasākumus, turpināt [Eiropas] Savienībā pilnveidot hartā un [Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā] izklāstītos minimālos standartus.

[..]

(19) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās saskaņā ar šo direktīvu. Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem katrā ziņā būtu jānodrošina advokāta palīdzība kriminālprocesa laikā tiesā, ja viņi no šīm tiesībām nav atteikušies.

[..]

(30) Gadījumos, kad aizdomās turētais vai apsūdzētais atrodas ģeogrāfiski attālā vietā, piemēram, aizjūras teritorijās vai vietā, kur dalībvalsts veic militāras operācijas vai tajās piedalās ārpus tās teritorijas, dalībvalstīm ir atļauts uz laiku atkāpties no aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesībām pēc brīvības atņemšanas bez nepamatotas kavēšanās saņemt advokāta palīdzību. [..]

(31) Dalībvalstīm būtu jāatļauj uz laiku atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību pirmstiesas stadijā, kad neatliekamajos gadījumos ir nepieciešams novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai. [..] Jebkāda šīs atkāpes ļaunprātīga izmantošana principā nelabojami aizskartu tiesības uz aizstāvību.

(32) Dalībvalstīm arī būtu jāatļauj uz laiku atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību pirmstiesas stadijā, ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai nepieļautu ievērojamu apdraudējumu kriminālprocesam, jo īpaši – lai nepieļautu būtisku pierādījumu iznīcināšanu vai pārveidošanu vai lai nepieļautu liecinieku ietekmēšanu. [...] Jebkāda šīs atkāpes ļaunprātīga izmantošana principā nelabojami aizskartu tiesības uz aizstāvību.”

4 Šīs direktīvas 1. pantā “Priekšmets” ir noteikts:

“Šī direktīva paredz minimālus noteikumus par aizdomās turēto un apsūdzēto kriminālprocesā un personu, par kurām ir uzsākts process saskaņā ar [Padomes] Pamatlēmumu 2002/584/TI [(2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm – atsevišķu dalībvalstu paziņojumi par Pamatlēmuma pieņemšanu (OV 2002, L 190, 1. lpp.)] [...], tiesībām uz advokāta palīdzību un tiesībām uz to, ka par brīvības atņemšanu informē trešo personu, un tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm.”

5 Minētās direktīvas 2. panta “Darbības joma” 1. punktā ir paredzēts:

“Šo direktīvu piemēro aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu, ka viņi tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir atņemta brīvība. To piemēro līdz procesa noslēgumam, ar ko saprot galīgu jautājuma izšķiršanu par to, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgajā gadījumā notiesāšanu un pārsūdzībā pieņemto lēmumu.”

6 Šīs pašas direktīvas 3. pants “Tiesības uz advokāta palīdzību kriminālprocesā” ir formulēts šādi:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību.

2. Aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās. Katrā ziņā aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību no jebkura šāda agrākā brīža:

- a) pirms viņus nopratina policija vai cita tiesību aizsardzības vai tiesu iestāde;
- b) kad izmeklēšanas vai citas kompetentās iestādes veic izmeklēšanas vai citu pierādījumu vākšanas darbību saskaņā ar 3. punkta c) apakšpunktu;
- c) bez nepamatotas kavēšanās pēc brīvības atņemšanas;
- d) ja viņi ir izsaukti ierasties tiesā ar jurisdikciju krimināllietās, savlaicīgi pirms viņi stājas minētās tiesas priekšā.

3. Tiesības uz advokāta palīdzību ietver to, ka:

- a) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības privāti tikties un sazināties ar advokātu, kas viņu pārstāv, tostarp pirms policijas vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes veiktas nopratināšanas;
- b) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta klātbūtni un efektīvu līdzdalību, kad viņus nopratina. Šādai līdzdalībai jāatbilst valstu tiesību aktos paredzētajām procedūrām ar noteikumu, ka šādas procedūras neskar attiecīgo tiesību efektīvu īstenošanu un būtību. Ja advokāts piedalās nopratināšanā, šādas līdzdalības faktu fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem;

- c) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kā minimums ir tiesības uz sava advokāta klātbūtni šādās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās, ja minētās darbības ir paredzētas valsts tiesību aktos un ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir jāpiedalās vai ir ļauts piedalīties attiecīgajā darbībā:
- i) uzrādīšana atpazīšanai;
 - ii) konfrontācija;
 - iii) nozieguma vietas rekonstrukcija.

4. Dalībvalstis cenšas darīt pieejamu vispārēju informāciju, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem palīdzētu atrast advokātu.

Neatkarīgi no valsts tiesību aktu noteikumiem par advokāta obligātu klātbūtni dalībvalstis veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, ir iespējams efektīvi īstenot tiesības uz advokāta palīdzību, ja vien viņi no minētajām tiesībām nav atteikušies saskaņā ar 9. pantu.

5. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā ģeogrāfiski attālās atrašanās vietas dēļ nav iespējams pēc brīvības atņemšanas bez nepamatotas kavēšanās nodrošināt tiesības uz advokāta palīdzību.

6. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, pamatojoties uz vienu vai vairākiem šādiem pārliecinošiem iemesliem:

- a) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai;
- b) ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam.”

7. Direktīvas 2013/48 8. pantā ir paredzēts:

“1. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 3. panta 5. vai 6. punktu vai 5. panta 3. punktu:

- a) ir samērīgas un nepārsniedz nepieciešamo;
- b) ir stingri ierobežotas laikā;
- c) netiek balstītas tikai un vienīgi uz inkriminētā noziedzīgā nodarījuma veida vai smaguma; un
- d) neskar vispārējo procesa taisnīgumu.

2. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 3. panta 5. vai 6. punktu var atļaut tikai ar pienācīgi pamatotu lēmumu, ko, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, pieņem vai nu tiesu iestāde, vai cita kompetenta iestāde ar nosacījumu, ka šo lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Minēto pienācīgi pamatoto lēmumu fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 5. panta 3. punktu var atļaut, tikai izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, vai nu tiesu iestāde, vai cita kompetenta iestāde ar nosacījumu, ka šo lēmumu var pārsūdzēt tiesā.”

Spānijas tiesības

8 *Constitución* (Konstitūcija) 24. pantā ir noteikts:

“1. Ikvienam ir tiesības saņemt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, īstenojot savas tiesības un leģitīmās intereses, un nekādā gadījumā nav pieļaujama situācija, kurā netiek nodrošināta aizstāvība.

2. Tāpat ikvienam ir tiesības celt prasību likumā noteiktajā vispārējās jurisdikcijas tiesā, tiesības uz aizstāvību un advokāta palīdzību, tiesības tikt informētiem par izvirzīto apsūdzību, tiesības uz atklātu procesu bez nepamatotas kavēšanās un ar aizsardzības pasākumiem, tiesības iesniegt atbilstīgus pierādījumus savai aizstāvībai, neliecināt pret sevi, neatzīt sevi par vainīgu un tiesības uz nevainīguma prezumpciju. [..]”

9 *Ley de Enjuiciamiento Criminal* (Kriminālprocesa likums), kas grozīts ar 2015. gada 5. oktobra *Ley Orgánica 13/2015 de modificación de la Ley de Enjuiciamiento Criminal para el fortalecimiento de las garantías procesales y la regulación de las medidas de investigación tecnológica* (Konstitutīvais likums 13/2015 par grozījumiem Kriminālprocesa likumā, lai nostiprinātu procesuālās garantijas un reglamentētu tehnoloģiskās izmeklēšanas līdzekļus) (2015. gada 6. oktobra *BOE* Nr. 239, 90192. lpp.; turpmāk tekstā – “Kriminālprocesa likums”), 118. pantā ir paredzēts:

“1. Ikviens, kas tiek vainots sodāma nodarījuma izdarīšanā, var izmantot tiesības uz aizstāvību, iesaistoties procesā, no brīža, kad viņam tiek paziņots par tā esamību, kad viņam piemēro apcietināšanu vai citu drošības līdzekli vai arī tiek pieņemts lēmums par aizdomās turētā statusa atzīšanu, un šādā nolūkā viņu bez nepamatotas kavēšanās informē, ka viņam ir šādas tiesības:

[..]

b) tiesības iepazīties ar lietas materiāliem savlaicīgi, lai varētu nodrošināt tiesības uz aizstāvību, un katrā ziņā pirms uzklaušanās;

[..]

d) tiesības brīvi izraudzīties advokātu, neskarot 527. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteikto;

[..]

2. Tiesības uz aizstāvību ir izmantojamas bez ierobežojumiem, izņemot tos, kas ir skaidri paredzēti likumā, sākot no brīža, kad aizdomās turētajam tiek inkriminēta izmeklējamā sodāmā nodarījuma izdarīšana, līdz soda izciešanai [..]”

10 Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 527. pantu:

“1. Šā likuma 509. pantā paredzētajos gadījumos apcietinātajam vai aizturētajam, ja to pamato lietas apstākļi, var liegt šādas tiesības:

a) izraudzīties advokātu, kuram tas uzticas;

[..]

d) pašam vai ar sava advokāta starpniecību iepazīties ar lietas materiāliem, izņemot to informāciju, kas ir būtiski nepieciešama, lai varētu apstrīdēt apcietināšanas tiesiskumu.”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 11 Badalonas (Spānija) policija 2018. gada 20. aprīlī, veicot pārbaudi uz ceļa, kuras ietvaros VW tai uzrādīja Albānijā izdotu vadītāja apliecību, sastādīja protokolu par prezumētajiem šīs personas pārkāpumiem: braukšanu bez vadītāja apliecības un oficiāla dokumenta viltošanu.
- 12 Eksperta 2018. gada 19. maija atzinumā tika secināts, ka šis dokuments ir viltots.
- 13 *Juzgado de Instrucción No 4 de Badalona* (Badalonas Izmeklēšanas tiesa Nr. 4, Spānija) pret VW uzsāktā kriminālprocesa ietvaros 2018. gada 11. jūnijā izdeva rīkojumu par viņa uzklausišanu. Šajā nolūkā viņam tika noteikts tiesas uzaicināts advokāts. Pēc vairākiem nesekmīgiem mēģinājumiem izsaukt šo personu uz tiesu, jo viņa atrašanās vieta nebija zināma, 2018. gada 27. septembrī tika izdots orderis par viņa apcietināšanu un nogādāšanu tiesā.
- 14 2018. gada 16. oktobrī pa faksu tika saņemta vēstule no advokātes, kura puda gatavību pārstāvēt VW tiesvedībā; pielikumā bija iekļauta šīs personas parakstīta pilnvara pārstāvībai tiesā un advokāta, kas bija noteikts valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanai, piekrišana attiecīgajai maiņai. Viņa lūdza par turpmāko tiesvedības gaitu sazināties ar viņu, turklāt, apliecinot viņas klienta vēlmi brīvprātīgi ierasties tiesā, lūdza atsaukt apcietināšanas orderi.
- 15 Tā kā VW pēc pirmās izsaukšanas tiesā neieradās un uz viņu joprojām attiecas apcietināšanas orderis, iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai viņa tiesību uz advokāta palīdzību izmantošana var tikt atlikta līdz šā ordera izpildes brīdim, kā paredzēts šīs valsts tiesiskajā regulējumā par tiesībām uz aizstāvību.
- 16 Šajā ziņā minētā tiesa norāda, ka šis tiesiskais regulējums ir balstīts uz Konstitūcijas 24. pantu un ka krimināltiesību jomā apsūdzētā tiesības uz aizstāvību ir reglamentētas Kriminālprocesa likuma 118. pantā. Iesniedzējtiesa piebilst, ka *Tribunal Constitucional* (Konstitucionālā tiesa, Spānija) un *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) šīs normas ir interpretējušas tādējādi, ka tiesības uz advokāta palīdzību var tikt pakļautas nosacījumam, ka apsūdzētajam ir pienākums personīgi ierasties tiesā. Konkrētāk, saskaņā ar *Tribunal Constitucional* (Konstitucionālā tiesa) pastāvīgo judikatūru šādu tiesību izmantošanas iespēju var atteikt, ja šī persona neierodas tiesā vai viņas atrašanās vietu nav iespējams noteikt. Minētā tiesa uzskata, ka prasība attiecīgajai personai ierasties tiesā ir uzskatāma par pamatotu prasību, kurai nav ievērojamas ietekmes uz tiesībām uz aizstāvību. Būtībā apsūdzētā klātbūtne esot obligāta. Tā varētu izrādīties nepieciešama faktu precizēšanai. Turklāt šīs personas ilgstošas prombūtnes gadījumā – līdz izmeklēšanas beigām – nevarētu notikt tiesas sēde un sprieduma pasludināšana, un tādējādi tiesvedība tiktu paralizēta un tas nelabvēlīgi ietekmētu gan attiecīgās privātpersonas, gan plašas sabiedrības intereses.
- 17 Papildus tam iesniedzējtiesa norāda, ka minētā judikatūra ir tikusi uzturēta spēkā, lai arī 2015. gadā notika reforma, kuras nolūks tostarp bija nodrošināt Direktīvas 2013/48 transponēšanu Spānijas tiesībās. Minētā tiesa arī piebilst, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 118. pantu tiesības uz advokāta palīdzību ir ierobežotas vienīgi šā likuma 527. pantā paredzētajos gadījumos, kuri tieši minēti šajā normā.
- 18 Līdz ar to minētā tiesa vēlas noskaidrot, kāds tvērums ir šajā direktīvā paredzētajām tiesībām uz advokāta palīdzību. Konkrētāk, tā šaubās par minētās judikatūras saderību ar šīs direktīvas 3. panta 2. punktu un Hartas 47. pantu.
- 19 Šādos apstākļos *Juzgado de Instrucción No 4 de Badalona* (Badalonas Izmeklēšanas tiesa Nr. 4) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Hartas 47. pants un it īpaši Direktīvas 2013/48 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesību uz advokāta palīdzību izmantošana var tikt attaisnojami atlikta, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais neierodas tiesā pēc pirmās pavēstes saņemšanas un ja tiek izdots valsts, Eiropas vai

starptautiskais apcietināšanas orderis, tādējādi aizkavējot gan advokāta palīdzības sniegšanu, gan viņa piedalīšanos tiesvedībā līdz brīdim, kad tiek izpildīts apcietināšanas orderis un aizdomās turētais ar valsts iestāžu palīdzību tiek nogādāts tiesā?”

Tiesvedība Tiesā

- 20 Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa lūdza piemērot Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktā paredzēto paātrināto tiesvedību. Šis lūgums tika noraidīts ar Tiesas priekšsēdētāja 2019. gada 18. janvāra rīkojumu lietā VW (Tiesības uz advokāta palīdzību neierašanās gadījumā) (C-659/18, nav publicēts, EU:C:2019:45).

Par prejudiciālo jautājumu

- 21 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīva 2013/48, it īpaši tās 3. panta 2. punkts, kopsakarā ar Hartas 47. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kāds tas ir interpretēts valsts judikatūrā un kurā noteikts, ka gadījumā, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais neierodas pie izmeklētājtiesneša pēc attiecīgas pavēstes saņemšanas, kriminālprocesa pirmstiesas stadijā tiesību uz advokāta palīdzību izmantošanu var atlikt līdz brīdim, kad valsts izdots attiecīgās personas apcietināšanas orderis ir izpildīts.

Par Direktīvas 2013/48 piemērojamību

- 22 Lai atbildētu uz šo jautājumu, uzreiz ir jāpārbauda, vai Direktīva 2013/48 ir piemērojama tādā situācijā, kādā atrodas VW, kas vairākkārt izsaukts pie izmeklētājtiesneša, lai pirmoreiz tiktu uzklausīts par noziedzīgiem nodarījumiem, par kuru izdarīšanu viņš tiek turēts aizdomās, un attiecībā uz ko valsts ir izdevusi attiecīgu apcietināšanas orderi.
- 23 Šajā ziņā Spānijas valdība pauž šaubas par to, ka šāda situācija ietilptu šīs direktīvas piemērošanas jomā. Šī valdība apgalvo – tā kā mēģinājumi izsaukt šo personu uz tiesu ir bijuši nesekmīgi, tā neesot informēta, ka tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu minētās direktīvas 2. panta 1. punkta izpratnē.
- 24 Ir jāatgādina, ka Direktīva 2013/48 saskaņā ar tās 1. pantu paredz minimālus noteikumus par aizdomās turēto un apsūdzēto kriminālprocesā un personu, par kurām ir uzsākts process, tiesībām, it īpaši tiesībām uz advokāta palīdzību. Šīs direktīvas piemērošanas joma ir noteikta tās 2. pantā, kura 1. punktā ir paredzēts, ka šo direktīvu piemēro aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu, ka viņi tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.
- 25 Pirmkārt, persona, kura izsaukta pie izmeklētājtiesneša kriminālprocesā, kas uzsākts par noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem tiek prezumēts, ka tā ir tos izdarījusi, ietilpst jēdzienā “aizdomās turētais” Direktīvas 2013/48 2. panta 1. punkta izpratnē. Otrkārt, šīs normas formulējums, konkrētāk, frāze “dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu” liecina par to, ka, lai Direktīva 2013/48 būtu piemērojama, ir pietiekami, ka dalībvalsts kompetentās iestādes informē attiecīgo personu, neatkarīgi no informēšanas veida.
- 26 Līdz ar to, kā norādīts ģenerāladvokāta secinājumu 31. punktā, par pietiekamu ir uzskatāms šo iestāžu oficiāls lēmums vai cits procesuāls pasākums, ar ko paredzēts informēt attiecīgo personu par to, ka tā atbilstoši valsts tiesību normām tiek turēta aizdomās vai uzskatīta par apsūdzēto. Savukārt veids, kādā šāda informācija sasniedz minēto personu, nav nozīmīgs.

- 27 Šajā lietā no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem nepārprotamai izriet ne tikai tas, ka attiecībā uz VW tika pieņemts šāds lēmums, bet arī tas, ka šī persona par to tika informēta, ņemot vērā, ka tā ir pilnvarojusi advokāti pārstāvēbai pret viņu uzsāktajā kriminālprocesā.
- 28 Šādos apstākļos Spānijas valdības paustās šaubas par Direktīvas 2013/48 piemērojamību pamatlietā šķiet nepamatotas, tomēr tas vēl būtu jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Par Direktīvā 2013/48 paredzētajām tiesībām uz advokāta palīdzību

- 29 Attiecībā uz Direktīvā 2013/48 paredzētajām tiesībām uz advokāta palīdzību kopsakarā ar Hartas 47. pantu vispirms ir jāprecizē, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šo tiesību izmantošanu var atlikt tādēļ, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais nav ieradies tiesā. Turpretī šajā lūgumā nav runas par šajā direktīvā paredzēto tiesību uz advokāta palīdzību saturu, kura elementi ir minēti tās 3. panta 3. punktā.
- 30 Ar minētās direktīvas 3. panta 1. punktu dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, lai aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām šīs tiesības būtu tādā laikā un veidā, lai tās varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību (spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c., C-612/15, EU:C:2018:392, 103. punkts).
- 31 Šajā 3. panta 1. punktā ir izvirzīts pamatprincips, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā termiņā un veidā, kas viņiem dod iespēju praktiski un efektīvi īstenot savas aizstāvības tiesības, savukārt, kā norādīts ģenerāladvokāta secinājumā 40. punktā, tā paša panta 2. punktā šis princips ir precizēts attiecībā uz brīdi, no kura ir iespējama šo tiesību izmantošana.
- 32 Saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 2. punktu aizdomās turētie un apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās, un katrā ziņā viņi var saņemt advokāta palīdzību jebkurā no datuma, kurā notiek pirmais no šīs normas a)–d) apakšpunktā minētajiem četriem konkrētajiem gadījumiem.
- 33 Šajā 3. panta 2. punktā ir noteikts, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību tostarp, “pirms viņus nopratina policija vai cita tiesību aizsardzības vai tiesu iestāde” (3. panta 2. punkta a) apakšpunkts) un “ja viņi ir izsaukti ierasties tiesā ar jurisdikciju krimināllietās, savlaicīgi pirms viņi stājas minētās tiesas priekšā” (3. panta 2. punkta d) apakšpunkts).
- 34 Šajā lietā attiecīgā persona tika izsaukta uz kompetento krimināllietu tiesu, proti, iesniedzējtiesu, lai viņu varētu uzklaut attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, par kuru izdarīšanu tā tiek turēta aizdomās. Šādos apstākļos principā ir jānodrošina aizdomās turētā tiesības uz advokāta palīdzību pret viņu uzsāktā kriminālprocesā.
- 35 Turklāt Direktīvas 2013/48 19. apsvērumā ir teikts, ka dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās un katrā ziņā iespēja izmantot advokāta palīdzību kriminālprocesā tiesā, ja vien viņi no šīm tiesībām nav atteikušies.
- 36 Pēc šāda precizējuma būtu jānoskaidro, vai Direktīva 2013/48 kopsakarā ar Hartas 47. pantu ļauj dalībvalstīm atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību, kuras principā ir jānodrošina aizdomās turētajam, kas izsaukts pie izmeklētājtiesneša, tā iemesla dēļ, ka viņš nav ieradies tiesā.
- 37 Šajā ziņā šīs direktīvas 3. pantā ir paredzēts, ka pagaidu atkāpe no šajā direktīvā nostiprinātajām tiesībām uz advokāta palīdzību ir iespējama trijos gadījumos, kas izklāstīti attiecīgi tās 3. panta 5. punktā, 3. panta 6. punkta a) apakšpunktā un 3. panta 6. punkta b) apakšpunktā.

- 38 Minētā 3. panta 5. un 6. punktā ir paredzēts, ka “ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no [konkrētu šā panta normu] piemērošanas”.
- 39 Konkrētāk, saskaņā ar Direktīvas 2013/48 3. panta 5. punktu ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas, “ja aizdomās turētā vai apsūdzētā ģeogrāfiski attālās atrašanās vietas dēļ nav iespējams pēc brīvības atņemšanas bez nepamatotas kavēšanās nodrošināt tiesības uz advokāta palīdzību”.
- 40 Saskaņā ar Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punktu ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no šā panta 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, pamatojoties uz diviem pārliecinošiem iemesliem. Saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 6. punkta a) apakšpunktu šādi pārliecinoši iemesli pastāv, “ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai” vai, kā noteikts minētās direktīvas 3. panta 6. punkta b) apakšpunktā, “ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam”.
- 41 Šajā lietā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nevar konstatēt, ka būtu runa par kādu no Direktīvas 2013/48 3. panta 5. un 6. punktā minētajiem apstākļiem.
- 42 No Direktīvas 2013/48 sistēmas un mērķiem ir izsecināms, ka pagaidu atkāpes, ko dalībvalstis var paredzēt attiecībā uz tiesībām uz advokāta palīdzību, minētā 3. panta 5. un 6. punktā ir uzskaitītas izsmeltoši.
- 43 Attiecībā uz Direktīvas 2013/48 sistēmu šīs direktīvas 3. panta 5. un 6. punkts kā normas, kas ietver atkāpes no minētās direktīvas 3. panta 1.–3. punktā noteiktajiem principiem, ir interpretējami šauri. Turklāt šīs pašas direktīvas 8. pantā “Vispārēji nosacījumi pagaidu atkāpju piemērošanai” attiecībā uz tiesībām uz advokāta palīdzību ir minētas vienīgi tās 3. panta 5. vai 6. punktā paredzētās atkāpes. Arī Direktīvas 2013/48 30.–32. apsvērumā ir norādīts vienīgi uz šīm atkāpēm.
- 44 Attiecībā uz Direktīvas 2013/48 mērķiem no tās 4. un 6. apsvēruma izriet, ka ar to bija paredzēta tostarp krimināllietās pieņemtu lēmumu savstarpējas atzišanas principa īstenošana, kuras priekšnosacījums ir dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās attiecīgajām krimināltiesību sistēmām. Viens no minētās direktīvas mērķiem ir veicināt Hartas 47. panta otrajā daļā nostiprinātās tiesības saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību, kā arī tās 48. panta 2. punktā nostiprinātās tiesības uz aizstāvību (spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c., C-612/15, EU:C:2018:392, 104. punkts).
- 45 Tomēr, ja Direktīvas 2013/48 3. pantu interpretētu tā, ka tas papildus šajā pantā izsmeltoši uzskaitītajiem gadījumiem ļauj dalībvalstīm paredzēt arī citas atkāpes no tiesībām uz advokāta palīdzību, tas būtu pretrunā šiem mērķiem, kā arī šīs direktīvas sistēmai un pašam šīs normas formulējumam un, kā norādīts ģenerāladvokāta secinājumā 51. punktā, tas zaudētu savu lietderīgo iedarbību.
- 46 Šādos apstākļos ir konstatējams, ka, pirmkārt, Direktīvā 2013/48 nostiprinātā iespēja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam izmantot tiesības uz advokāta palīdzību, kas jebkurā gadījumā rodas līdz ar pirmo no četriem šīs direktīvas 3. panta 2. punkta a)–d) apakšpunktā minētajiem notikumiem, nav atkarīga no attiecīgās personas ierašanās tiesā. Otrkārt, aizdomās turētā vai apsūdzētā neierašanās tiesā nav to iemeslu vidū, kuru dēļ ir pieļaujama atkāpe no tiesībām uz advokāta palīdzību un kuru izsmeltošs saraksts ir ietverts minētajā direktīvā, un tādēļ apstākļi, ka aizdomās turētais neierodas pie izmeklētājtiesneša, lai gan viņam bija nosūtītas attiecīgas pavēstes ar uzaicinājumi ierasties, nevar attaisnot to, ka viņam tiek liegta iespēja izmantot šīs tiesības.

- 47 Visbeidzot ir jāpiebilst, ka tāda Direktīvas 2013/48 3. panta 2. punkta interpretācija, ka pirmstiesas stadijā tiesību uz advokāta palīdzību izmantošanu nevar atlikt tā iemesla dēļ, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais pēc pavēstes saņemšanas nav ieradies tiesā, ir saderīga ar prasībām, kas izriet no Hartas 47. pantā nostiprinātajām pamattiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.
- 48 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 2013/48, it īpaši tās 3. panta 2. punkts, kopsakarā ar Hartas 47. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kāds tas ir interpretēts valsts judikatūrā un kurā ir noteikts, ka gadījumā, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais neierodas pie izmeklētājtiesneša pēc attiecīgas pavēstes saņemšanas, kriminālprocesa pirmstiesas stadijā tiesību uz advokāta palīdzību izmantošanu var atlikt līdz brīdim, kad valsts izdotais attiecīgās personas apcietināšanas orderis ir izpildīts.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 49 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm, it īpaši tās 3. panta 2. punkts, kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kāds tas ir interpretēts valsts judikatūrā un kurā ir noteikts, ka gadījumā, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais neierodas pie izmeklētājtiesneša pēc attiecīgas pavēstes saņemšanas, kriminālprocesa pirmstiesas stadijā tiesību uz advokāta palīdzību izmantošanu var atlikt līdz brīdim, kad valsts izdotais attiecīgās personas apcietināšanas orderis ir izpildīts.

[Paraksti]